

TOP-5.3.1-16-FE1-2017-00012

A helyi identitás és kohézió erősítése Sárosd térképében

Objektumleírások

Készült: 2019. március

Készítette: Magyar Műemléki Topográfia Nonprofit Kft.

Seregélyes épített öröksége

A megyének szinte a közepén fekvő, út- és patakmenti település, észak-déli irányú főutcával, ezzel párhuzamos utcával és a kettőt összekötő mellékutcákkal. Szalagtelkeken fésűs, előkertes beépítés. Első említése 1258-ból ismert, Seregeuelws alakban. Ekkor egy része a zsámbéki monostoré lett. A török időkben egy része Fehérvárhoz tartozott. 1655-ben a Zichy család kapta meg a várpalotai uradalom részeként. 1872-ig mezőváros volt. A XIX. század végétől 1945-ig a gróf Hadik család birtokolta.

ENTZ – SISA 1998 (132.), TAK 2017 (5-6.), VIRÁG 2005 (168.)

Szent Flórián plébániatemplom

Főút mentén, kertben, szabadon álló egyszerű, késő barokk épület. Épült 1801-03-ban. Felszentelésére 1803. május 4-én került sor. • Homlokzati tornyos, egyhajós templom keskenyebb, egyenes záródású szentélyel, a szentély két oldalán egy-egy alacsonyabb épületrésszel. A főhomlokzaton a torony tetejéig felhúzódó lizénapár és kőkeretes, egyenes záródású kapu látható. Az oromfalakon íves volutát és kővázát helyeztek el. Felszerelését gazdagítja egy tűzzománcos ezüst ereklyetartó.

BARDOLY – HARIS 2008 (95.), ENTZ – SISA 1998 (132.), TAK 2017 (12.)

Református templom

Főút mentén elterülő kertben, az utca vonalától beljebb álló épület. Kelet-nyugati tengelyben épült 1680-ban, 1735-ben és 1792-ben átépítették. A 28 méter magas torony 1819-ben épült. 1944-ben az épület megrongálódott, balról kapcsolódó cintériuma elpusztult. A II. világháború után a templomot újjáépítették. Téglány alaprajzú építmény főhomlokzathoz csatlakozó toronnyal. A torony földszintjén és első emeletén páros, feljebb egyes saroklizénák helyezkednek el, összetett sisakján órapárkányt alakítottak ki, óra nélkül. A torony alatt előcsarnok található, a hajó sima falú, félköríves záródású. A templom a nyugati végén szegmensíves záródású. A 10X26 méteres belső sík, vakolt mennyezet fedi. Egyetlen karzata van, a torony felől. Nyugati végébe, megemelt dobogóra került az orgona, amelyet Győri József épített 1954-ben négy változattal. Az orgona előtt áll a szószék, előtte az úrasztala. A berendezés II. világháború utáni. 2008-ban felújították.

ENTZ – SISA 1998 (132.), TAK 2017 (12.), VÁRADY 1994 (366-367.)

Szőlőhegyi Magyarok Nagyasszonya kápolna

Szabadon álló, egyhajós, sokszög záródású kápolna gúlasisakos homlokzati középtoronnyal és két, szintén gúlasisakos oldalsó toronnyal. Szentélyét kontyolt nyeregtető fedi. Épült 1928-ban.

TAK 2017 (13.)

Református templom

Szőlőhegy

1952-ben épült, kelet-nyugati tengelyű, nyugati homlokzatából kissé előrelépő 10 méter magas toronnyal, amelyet törtívű gúlasisak fed. Az 5X9 méteres belső mennyezete sík, vakolt. A szószék a

keleti fal közepénél áll. A templomtól 10 méterre harangláb áll az egykori józanhegyi hívek adományából. A haranglábból eltulajdonított harangot 2007-ben pótolták.

TAK 2017 (13.), VÁRADY 1994 (368-369.)

egykori Zichy – Hadik-kastély

Parkban szabadon álló, U alakú klasszicista kastély. Építtette gróf Zichy (II.) Ferenc 1821-22-ben. A seregélyesi uradalom 1650-ben került a zicsi és vásónkeői gróf Zichy család tulajdonába, más Fejér vármegyei birtokaikhoz hasonlóan. A családi birtokmegosztás után a vedrői ágat megalapító Zichy (I.) Ferenc főpohárnokmester, Veszprém vármegyei főispán tulajdonát képezte. 1812-ben legidősebb fia, (II.) Ferenc örökölte Seregélyest, ő alapította a család seregélyesi ágát. A kastély építéséről a családban fennmaradt történet szerint I. Ferenc császár és király egy alkalommal jelezte Ferenc grófnak, hogy a következő évi Fejér vármegyei hadgyakorlat alkalmával nála szeretne megszállni, mivel neki ott tudomása szerint szép kastélya van. Seregélyesen akkor még csak egy kúria jellegű uradalmi épület állt, a falu másik szélén, amely egy 1783-as felmérésben már szerepelt, de ez nem volt alkalmas magasrangú vendég fogadására. Így a grófnak gyorsan intézkednie kellett az építésről. A kastély építészete ismeretlen, egyes feltevések szerint a külső részek tervezője Pollack Mihály vagy egy követője lehetett, míg a belsőt valószínűleg egy képzetlenebb építész tervezte. Egykorú leírás szerint az épületen csak hazai mesterek dolgoztak. A hátranyúló oldalszárnyakat a közelgő királyi látogatás miatt már nem volt idő emeletesre felépíteni. II. Ferenc gróf 1861-ben bekövetkezett halála után Seregélyes nyolc gyermeke közül a negyedikre, Lipótra szállt. Lipótnak négy gyermeke született, a legidősebb, Sándor lett Seregélyes ura 1869-ben. Amikor 1881-ben elhunyt, két kiskorú gyermek maradt utána. Lánya, Alexandra 1893-ban ment férjhez futaki gróf Hadik Jánoshoz, aki lovaskapitány, országgyűlési képviselő, felsőházi tag, 1917-18-ban közlekedési miniszter, majd 1918. október 29-én, egy napig, az ország miniszterelnöke volt. A gróf 1933-ban bekövetkezett halála után fia, Béla 1276 katasztrális holdnyi földet örökölt, míg felesége és örökösei 1816 holddal rendelkeztek. A család az itteni és az Abaúj-Torna vármegyei tornanádaskai kastélyban is lakott. 1939-ben még megvoltak az eredeti bútorok, így az az ágy is, amelyben az uralkodó, I. Ferenc aludt. A II. világháború alatt az épület megsérült, déli oldalszárnya szinte megsemmisült. Utóbbi tovább pusztult. A grófi család külföldre távozott, az államosítás után az Egészségügyi Minisztérium kapta meg az épületet, amely semmit nem tett a fenntartás érdekében. Műemléki helyreállítását és részleges belső átalakítását 1983-85-ben Sándorné Wolf Katalin tervei alapján végezték el. Ezt az első hazai kastélyprogram keretében a Taurus Gumipari Vállalat végeztette, mivel oktatási központként és szállodaként kívánták hasznosítani. A lebombázott jobboldali szárnyat újraépítve, éttermet helyeztek el benne. Az épebben megmaradt baloldali szárnyban az oktatási célú helyiségek kaptak helyet, míg a pincében borozót rendeztek be. Ma magántulajdon. • Az épület középszárnya egyemeletes, oldalszárnyai földszintesek. Főhomlokzata közepén négyoszlopos portikusz áll sásleveles oszlopfejezetekkel. Timpanonjában címer látható. Meglehetősen kényszeredett alaprajza korábbi épület felhasználására utal. Főszárnya kéttraktusos, középfolyosó nélküli, oldalszárnyai egytraktusosak, oldalfolyosóval. A főszárny közepén, a főhomlokzati oldalon található az úgynevezett római terem, a kastély kétszintes díszterme. Egykorú, harci és áldozati jeleneteket ábrázoló falképeit Pich Ferenc székesfehérvári festő készítette, 1971-72-ben konzerválták, majd 1983-85-ben Pintér Attila restaurálta. A terem sor többi helyiségében kevésbé jelentős festések láthatók. Udvarán kerek medencés szökőkút áll. A kastélypark az épület körül a XIX. század első felében kialakított, 28,8 hektáros tájképi park, fakülönlegességekkel és díszcserjékkel. Az épület előtt mélyebb területen patak folyik, amelyből 1860-ban mesterséges tavat alakítottak ki, rajta átívelő fahíddal. A tó mellett fa gloriett áll. A II. világháború végi harci cselekmények a parkot teljesen feldúlták, a tó kiszáradt, a park elvadult. 1983-85-ben a tó és az a körüli építmények, köztük a csónakház rekonstrukciójával, Örsi Károly tervei nyomán helyreállították.

A klasszicista stílusú kertészház ma is áll a Kertész utca 22. szám alatt.

BARDOLY – HARIS 2008 (95.), ENTZ – SISA 1998 (132.), TAK 2017 (10-11.), VIRÁG 2005 (168-169.)

egykori Óvoda

Fő utca 179.

Szabadon álló, kétszintes, összetett tetőformájú épület. Épült a XIX-XX. század fordulóján. Utca felőli homlokzatán enyhén előrelépő, timpanonos, modern ión oszlopos pilaszterekkel keretelt rizalit látható, szintenként egy-egy hármás, szemöldökpárkányos ablakkal, tőle jobbra és balra szintenként egy-egy díszesebb, antikizáló szemöldökpárkányos dupla ablak. A sarkokat szintén modern ión pilaszterek zárják le. Kerek padlásszellőzője díszített. Ma Érték-Tár-Házként működik, ahol többek között 40 darabot meghaladó diorámagyűjtemény, festmények, egy értékes gobelinyűjtemény, XIX-XX. századi orvosi eszközgyűjtemény, régi fodrászeszközök és a helyi szakképző intézmény diákjainak vizsgamunkái tekinthetők meg.

TAK 2017 (14.)

Tájház

Fő utca 165.

Szabadon álló, egyszintes, nyeregtetős egykori lakóház, falazott mellvédes, faoszlopos tornáccal. A tornác bejárata boltíves. Utcai homlokzatán két dupla ablak nyílik. A helyi népi építészet egyik szép, ma is álló példája. A felújított épületben népművészeti kiállítás látható. Anyaghasználata, egyszerűsége és formavilága a korhű építészetet jeleníti meg.

TAK 2017 (14.)

Felhasznált irodalom

BARDOLY – HARIS 2008	Bardoly István – Haris Andrea: Magyarország műemlékjegyzéke. Fejér megye. Budapest, 2008, Kulturális Örökségvédelmi Hivatal.
ENTZ – SISA 1998	Entz Géza – Sisa József (szerk.): Fejér megye művészeti emlékei. The Historic Monuments of Fejér County. Székesfehérvár, 1998, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet – Szent István Király Múzeum. (= Szent István Király Múzeum Közleményei A sorozat 34. kötet)
TAK 2017	Településképi arculati kézikönyv. 2017.
VÁRADY 1994	Várady József: Dunamellék református templomai. 2. rész. 1994.
VIRÁG 2005	Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon. 3. kötet. Fejér megye kastélyai és kúriái. Budapest, 2005, Fo-Rom Invest.